

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 326

Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka

Redaktorzy naukowi
Adam Kopiński, Agnieszka Bem

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-412-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Iwona D. Czechowska: Kondycja gospodarstw domowych i konsumentów (60+) oraz uwarunkowania rynkowe ich zachowań	11
Joanna Duda: Działalność finansowa i inwestycyjna polskich MSP w kontekście międzynarodowym	21
Ewa Dziawgo: Hybrydowa opcja collar – analiza własności	35
Anna Feruś: Rola i znaczenie metody granicznej analizy danych w szacowaniu ryzyka kredytowego przedsiębiorstw	49
Beata Guziejewska: Polityka kształtowania dochodów samorządu terytorialnego w świetle wybranych koncepcji teoretycznych.....	60
Marcin Jamroży, Agnieszka Kopeć, Stephan Kudert: Opodatkowanie opcji pracowniczych w relacji polsko-niemieckiej.....	71
Jacek Jaworski: Luki w zarządczych informacjach finansowych a zmiany przychodów i zysków małych przedsiębiorstw w Polsce. Wyniki badań...	82
Marta Kacprzyk: Kierunki zmian marży zysku operacyjnego spółek wchodzących na rynek regulowany GPW w Warszawie	93
Jerzy Kitowski: Metody oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw budowlanych.....	104
Marzena Krawczyk: Wydatki przedsiębiorstw na działalność badawczo-rozwojową a pomiar innowacyjności	115
Jarosław Kubiak: Ryzyko kredytowe a wykorzystanie długu krótkoterminowego przez przedsiębiorstwa.....	123
Agnieszka Kuś, Magdalena Hodun: Determinanty kształtowania się wskaźnika EPS wybranych spółek przemysłu spożywczego i metalowego – ujęcie modelowe	133
Justyna Łukomska-Szarek: Operacyjna i całkowita zdolność do rozwoju samorządów terytorialnych państw Grupy Wyszehradzkiej.....	143
Przemysław Panfil: Czy Polsce potrzebny jest Pakt Fiskalny?	154
Agnieszka Pawłowska: Identyfikacja zagrożeń związanych z ryzykiem przerwy w działalności gospodarczej małych i średnich przedsiębiorstw.....	163
Joanna Pawłowska-Tyszko, Michał Soliwoda: Stan rozwoju rolnictwa a system podatkowy wybranych państw UE	171
Agnieszka Perepeczo: Reakcja inwestorów na decyzje o wypłacie dywidendy a kryzys finansowy	184

Aleksandra Pieloch-Babiarz: Wysokość pieniężnych wypłat dywidendy a kształtowanie się kursu giełdowego akcji spółek w pierwszym dniu notowań „Bez dywidendy”	196
Artur Sajnog: Wpływ kapitalizacji rezerw na długookresową rentowność publicznych spółek giełdowych.....	209
Maria Sierpińska: Zastosowanie nettingu w rozliczeniach wewnątrz korporacyjnych.....	222
Agata Sierpińska-Sawicz: Alternatywne do akcji formy lokowania kapitału i ich stopy zwrotu.....	232
Dariusz Siudak: Analiza czasu trwania faz procesu migracji wartości przedsiębiorstw	243
Dorota Starzyńska, Wacława Starzyńska: Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym na rynku zamówień publicznych w Polsce. Analiza porównawcza z firmami krajowymi.....	259
Małgorzata Szalucka: <i>Joint venture versus</i> samodzielne prowadzenie działalności poza granicami kraju – doświadczenia polskich inwestorów bezpośrednich.....	271
Stanisław Urbański, Maciej Winiarz, Kacper Urbański: Ocena zarządzania polskimi funduszami Inwestycyjnymi w latach 2000-2011	284
Aldona Uziębło: Ujęcie działalności finansowej w rachunku przepływów pieniężnych a weryfikacja prawidłowości sprawozdania finansowego.....	296
Stanisław Wieteska: Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt elektryczny i elektroniczny	306
Anna Wildowicz-Giegiel: Zdolność konkurencyjna a rentowność przedsiębiorstw w Polsce w latach 2001-2010	318
Radosław Witczak: Odzyskanie VAT naliczonego w podmiotach leczniczych	328
Elżbieta Wrońska-Bukalska: Wykup akcji własnych i dywidenda jako narzędzia obrony przed wrogiem przejęciem.....	336
Stefan Wrzosek: Krytyka wybranych propozycji dotyczących rachunku efektywności inwestycji rzeczowych	344
Dariusz Zawadka: Wpływ kryzysu na rynkach finansowych na kondycję europejskich alternatywnych systemów obrotu.....	353
Danuta Zawadka, Agnieszka Strzelecka: Struktura terminowa zobowiązań przedsiębiorstw rolniczych z tytułu kredytu bankowego – ujęcie porównawcze	365
Beata Zyznarska-Dworczak: Zintegrowane instrumentarium rachunkowości zarządczej kluczem do zarządzania kosztami we współczesnym przedsiębiorstwie	377

Summaries

Iwona D. Czechowska: The condition of households and consumers (60+) and market factors of their behaviour	20
Joanna Duda: Financial and investment activity of Polish SMEs in the international context	34
Ewa Dziawgo: Hybrid options collar – the analysis of properties	48
Anna Feruś: Role and importance of Data Envelopment Analysis method for the estimation of companies' credit risk	59
Beata Guziejewska: Local government revenues policy in the light of selected theoretical concepts.....	70
Marcin Jamróży: Taxation of employee stock options in the German-Polish relations.....	81
Jacek Jaworski: Gaps in managerial financial information and changes of revenue and profit in small enterprises in Poland. Research results.....	92
Marta Kacprzyk: Trends in changes of operating profit margin of companies which are going public and getting listed on the Warsaw Stock Exchange	103
Jerzy Kitowski: Assessment methods of building enterprises financial standing	114
Marzena Krawczyk: Expenditures of enterprises on research and development activity versus measurement of innovation	122
Jarosław Kubiak: Credit risk and the use of short-term debt by companies ..	132
Agnieszka Kuś, Magdalena Hodun: Determinants of shaping the EPS rate of some companies of food and metal industry – model approach	142
Justyna Łukomska-Szarek: Operational and overall capability of Visegrád Group countries to develop local governments	153
Przemysław Panfil: Does Poland need Fiscal Compact?.....	162
Agnieszka Pawłowska: Identification of hazards of business interruption risk in small and medium sized enterprisers.....	170
Joanna Pawłowska-Tyszko, Michał Soliwoda: State of agricultural development vs. tax systems in selected EU countries	183
Agnieszka Perepeczo: The reaction of investors to changes in the dividend policy and the financial crisis	195
Aleksandra Pieloch-Babiarz: Amount of cash dividend payments and the „ex-dividend” day return's formation	208
Artur Sajnog: The impact of capitalization of reserves on long-term profitability in public quoted companies.....	221
Maria Sierpińska: The use of netting in accounts settlements within the corporation	231
Agata Sierpińska-Sawicz: Alternative to stocks forms of capital investing and their rates of return.....	242

Dariusz Siudak: The duration analysis of enterprises' value migration stages.....	258
Dorota Starzyńska, Wacława Starzyńska: Enterprises with foreign capital on the public procurement market in Poland. Comparative analysis with domestic firms.....	269
Małgorzata Szalucka: <i>Joint venture versus solo venture</i> outside the country – experience of Polish direct investors	283
Stanisław Urbański, Maciej Winiarz, Kacper Urbański: Evaluation of the management of Polish investment funds in the last decade	295
Aldona Uziębło: Including the financial activity in the account of cash flows and verification of the correctness of financial statement.....	305
Stanisław Wieteska: Liability insurance of companies introducing electrical and electronic equipment.....	317
Anna Wildowicz-Giegiel: Competitive ability and profitability of enterprises in Poland in the years 2001-2010	327
Radosław Witczak: Factors influencing the possibility of receiving the input tax in health care unites – chosen issues	335
Elżbieta Wrońska-Bukalska: Shares repurchases and dividend payout as methods of defense against hostile takeovers.....	343
Stefan Wrzosek: Critique of chosen propositions regarding real investment efficiency calculation	352
Dariusz Zawadzka: Impact of the financial markets crisis on the alternative European investment markets' standing	364
Danuta Zawadzka, Agnieszka Strzelecka: Term structure of agricultural companies' bank loan liabilities – comparative approach.....	376
Beata Zyznarska-Dworczak: Integration of management accounting instruments for cost management in modern enterprise.....	385

Stanisław Wieteska

Uniwersytet Łódzki

UBEZPIECZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ WPROWADZAJĄCEGO SPRZĘT ELEKTRYCZNY I ELEKTRONICZNY

Streszczenie: W myśl Dyrektywy UE 2002/96/WE państwa członkowskie mają obowiązek zbierania, recyklingu, odzysku, zagospodarowania i przetwarzania odpadów. Obowiązek ten został wsparty ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt elektryczny i elektroniczny. W artykule omawiany jest stan prawny i jego zmiany w zakresie gospodarki odpadami. Przedstawiono także skalę przedsiębiorstw zajmujących się wprowadzaniem sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Omówiono konstrukcję ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, jego wady i zalety oraz podjęto próbę obliczenia stopy składki.

Słowa kluczowe: ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt elektryczny i elektroniczny, wysokość składki.

1. Wstęp. Postawienie problemu

Sprzęt elektryczny i elektroniczny stał się podstawowym wyposażeniem gospodarstw domowych, przedsiębiorstw i instytucji. Tylko w roku 2012 sprzedano 4,65 mln sztuk sprzętu AGD – jest to wzrost o 3% w stosunku do roku 2011. Wartość sprzedaży w tym czasie wzrosła z 2,5 mld zł do 5,3 mld zł [Otto 2013]. Do sprzętu elektrycznego i elektronicznego zaliczamy: pralki, sprzęt radiowo-telewizyjny, artykuły gospodarstwa domowego, komputery i wyposażenie z nimi związane. Powszechne użytkowanie tego sprzętu i ograniczony czas użytkowania powodują, że w roku powstaje dostatecznie dużo odpadów w których znajduje się wiele materiałów niebezpiecznych dla środowiska i człowieka. Aby sprostać temu wyzwaniu, wprowadzono ustawę o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (dalej: ZSEE; [Ustawa z 29 lipca 2005 r.]).

Sprzęt [Ustawa z 29 lipca 2005 r., art. 3 ust. 1 pkt 10] definiowany jest jako urządzenie, którego prawidłowość działania jest uzależniona od dopływu prądu elektrycznego lub obecności pól elektromagnetycznych. Może ono służyć do przetwarzania, przesyłu lub pomiaru prądu elektrycznego lub pól elektromagnetycznych i jest zaprojektowane do użycia przy napięciu elektrycznym nie przekraczającym

1000 V dla prądu przemiennego oraz 1500 V dla prądu stałego [Ustawa z 29 lipca 2005 r., załącznik 1 nr 1]. Do zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego zaliczane są także odpady z urządzeń antykradzieżowych (np. czujki, centralki alarmowe itp.) [*Odpady z zabezpieczeń...* 2011, s. 96].

Dyrektywa 2002/96/WE wprowadziła podział sprzętu elektrycznego i elektronicznego na 10 kategorii. Zaliczamy do nich m.in.: urządzenia wielkogabarytowe gospodarstwa domowego, urządzenia IT i telekomunikacyjne, małogabarytowe urządzenia gospodarstwa domowego, urządzenia konsumenckie, oświetleniowe, przyrządy elektryczne i elektroniczne, wyroby medyczne, automaty. Zgodnie z danymi statystycznymi, w Polsce jest eksploatowanych ok. 180-190 mln urządzeń należących do tzw. grupy sprzętu elektrycznego i elektronicznego [Kozłowski, Lewandowski 2010, s. 19].

Wprowadzający sprzęt jest definiowany jako przedsiębiorca, który produkuje i wprowadza sprzęt do obrotu pod własnym oznaczeniem, a także wyprodukowany przez innego przedsiębiorcę, oraz importuje sprzęt, z wyjątkiem przedsiębiorcy, który wyłącznie zapewnia finansowanie zgodnie z warunkami określonymi w umowie finansowania. Wprowadzenie sprzętu także dotyczy odpłatnego i nieodpłatnego udostępniania sprzętu po raz pierwszy na terytorium państwa-członka UE [Majewska 2010, s. 30-34]. W ramach ZSEE wprowadzone zostało ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt za niewykonanie obowiązku zbierania, przetwarzania, odzysku, w tym recyklingu i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Celem tego artykułu jest:

- 1) dostarczenie elementarnej wiedzy na temat ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt elektryczny i elektroniczny (SEE),
- 2) przedstawienie skali problemu,
- 3) wskazanie na niedoskonałości przepisów prawa,
- 4) próbę policzenia stopy składki dla tego ubezpieczenia.

Wprowadzenie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ma także znaczenie jako dopełnienie ostatniego ogniwa łańcucha dostaw w logistyce odzysku.

Wprowadzenie obowiązku recyklingu i odzysku zużytego SEE nawiązuje pośrednio do ustawy o ochronie warstwy ozonowej [Dobrzyński 2005, s. 18-19]. Wynika to z faktu, że w wielu np. urządzeniach chłodniczych znajdują się substancje, które ulatniając się, zubożają warstwę ozonową wokół Ziemi. W Polsce tej problematyce poświęcona jest ustawa o substancjach zubożających warstwę ozonową [Ustawa z 20 kwietnia 2004 r.].

Podejmowana problematyka nawiązuje także do tzw. logistyki zwrotnej (*reverse logistics*), która może być zdefiniowana jako zastosowanie koncepcji logistyki w odniesieniu do pozostałości (odpadów), aby w ten sposób spowodować ekonomicznie i ekologicznie skuteczny ich przepływ przy jednoczesnej transformacji przestrzenno-czasowej, włącznie ze zmianą ilości i gatunku [Sadowski 2006, s. 32].

Artykuł oparty został na załączonej literaturze przedmiotu. Wykorzystano w nim ogólnodostępne dane statystyczne i dotychczasowe badania.

2. Zmiany stanu prawnego w zakresie gospodarki odpadami w Polsce w latach 2001-2012

Ważnym elementem dla zakładów ubezpieczeń są obowiązujące przepisy prawa w zakresie gospodarki odpadami. Dla naszych celów zwróćmy uwagę na przepisy dotyczące tylko sprzętu elektrycznego i elektronicznego, wskazujące na ich dyskusyjne elementy. Przedsiębiorca, który wprowadza na terytorium kraju sprzęt elektryczny i elektroniczny, podlega ustawie o ZSEE. Wprowadzający sprzęt przed rozpoczęciem działalności jest zobowiązany złożyć do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOS) wniosek o wpis do rejestru wprowadzających zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny. Wpis ten podlega rocznej opłacie rejestrowej, a wprowadzający na obowiązek przedkładania sprawozdań z liczby tego sprzętu. Po 2005 r. wprowadzający sprzęt ma obowiązek dołączyć do niego informację o zakazie umieszczania zużytego sprzętu łącznie z innymi odpadami, a także dane o skutkach dla środowiska, systemie zbierania i unieszkodliwiania. Wprowadzający SEE zostali zobowiązani do osiągnięcia 70-80% odzysku masy zużytego sprzętu i 50-75% masy w przypadku jego recyklingu.

Słabymi punktami ustawy były:

- wpisywanie fikcyjnego przetwarzania i recykling odpadów,
- raportowanie sprzętu według grup, a nie według rodzaju sprzętu,
- niezdefiniowanie pojęcia „sprzęt przeznaczony dla gospodarstw domowych” [Draniewicz 2010, s. 12-15],
- niedopracowanie pojęcia „społeczna szkodliwość czynu”,
- sposób uwzględnienia kosztów gospodarowania odpadami [Draniewicz 2009, s. 8-9].

Dodatkowe uchybienia ustawy to:

- niedookreślenie pojęć odzysk i recykling,
- kompletność przekazywanego zużytego SEE z uwagi na oddawanie czynników szkodliwych dla środowiska,
- brak konsultacji społecznych,
- nieszczelność systemu, brak recyklerów,
- niewłączenie gmin do zbiórki zużytego SEE.

Nowelizacja ustawy, z 2008 r., w dalszym ciągu posiadała dyskusyjne elementy [Połachowicz 2009, s. 16-18]:

- konieczność wykazywania w cenie kosztów gospodarki odpadami (pociąga to za sobą zmiany kosztów etykietowania sprzętu),
- obowiązek odprowadzenia 5% przychodów na ekologiczną kampanię edukacyjną,
- zwiększenie wysokości kar za nieprzestrzeganie przepisów,

- nieuwzględnienie konkurencyjności gospodarki i związane z tym coraz gorsze wyniki producentów sprzętu,
- podwyższone roczne poziomy zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- brak rejestracji obowiązkowej punktów skupu,
- brak kompleksowej kontroli i tym samym ograniczenie szarej strefy.

Wprowadzona nowelizacja ustawy z 2008 r. wraz z kolejnymi zmianami nie wprowadza mechanizmów (popytu i podaży) na materiały zawarte z ZSEE przy jednocześnie dobrym poziomie efektywności.

Zgodnie z decyzją Rady Europy 26 kwietnia 2004 r. (2004/486/WE) Polska zyskała 2-letni okres przejściowy (do 31 grudnia 2008 r.), aby uzyskać poziom zbierania zużytego SEE ok. 4 kg/mieszkańca. Jednak ustawa o ZSEE z 2005 r. nie nakłada na wprowadzających obowiązku zbierania sprzętu pochodzącego z gospodarstw domowych, a co za tym idzie – finansowania zbierania, przetwarzania i zagospodarowania. Dopiero nowelizacja ustawy z 21 listopada 2008 r. nałożyła taki obowiązek, lecz degressywny charakter opłat produktowych zahamował proces gospodarki finansowej.

13 sierpnia 2012 r. ustanowiono Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, uchylającą dyrektywę 2002/96/WE, jednocześnie zobowiązującą państwa członkowskie UE do wprowadzenia jej do 14 lutego 2014 r. Nowy akt prawny zdecydowanie mocniej uszczelnia i kontroluje europejski system wprowadzenia do obrotu, zbierania i przetwarzania odpadów w postaci urządzeń elektrycznych i elektronicznych [Dzierżanowski 2012, s. 2-3], stanowiąc uzupełnienie podstawowego aktu unijnego, jakim była Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (2008/98/WE z 19 listopada 2008 r.). W preambule tej dyrektywy mówi się o konieczności wprowadzenia istotnych zmian w przepisach dla zachowania ochrony jakości środowiska, zdrowia ludzi, racjonalnego wykorzystania zasobów, m.in.:

- doprecyzowuje się pojęcie sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- wyłącza się wielkogabarytowe stacjonarne urządzenia przemysłowe i stałe instalacje, a także maszyny ruchome nieporuszające się po drogach,
- doprecyzowuje się następujące pojęcia: kanały dystrybucji SEE, wprowadzenie do obrotu, udostępnianie sprzętu.

Ponadto w zmienionej definicji za wprowadzającego sprzęt uznaje się tzw. producenta, czyli każdą osobę fizyczną lub prawną bez względu na technikę dystrybucji, a dodatkowo bierze się pod uwagę siedzibę w państwie członkowskim, jego nazwę lub jego znak towarowy.

3. Pole ubezpieczeniowe – skala problemu

Ważnym elementem jest określenie możliwego pola ubezpieczeniowego, rozumianego jako zbiór wprowadzających sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpowiedzialnych za zbieranie, przetwarzanie, recykling, odzysk zużytego sprzętu elektrycznego

go i elektronicznego. W naszym przypadku pole ubezpieczeniowe stanowi liczba przedsiębiorców wprowadzających sprzęt elektryczny i elektroniczny. Brak jest danych na temat ich liczby; można ją określić, biorąc pod uwagę liczbę umów zawartych między wprowadzającym sprzęt a odbiorcą zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

W 2007 r. zebrano 556 ton zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, co stanowi ok. 0,7 kg/mieszkańca kraju; 50% z tego to sprzęt AGD, a 9 tys. ton monitory komputerowe (77% pochodziło od instytucji). Pod koniec grudnia 2007 r. było zarejestrowanych 2677 podmiotów wprowadzających, 6416 zbierających, 99 przetwarzających, 65 recyklerów i 5 organizacji odzysku. Na ok. 2500 gmin tylko 250 jednostek zostało zarejestrowanych w ramach gminnej gospodarki komunalnej [Konecki 2008, s. 48].

Według danych *Raportu o funkcjonowaniu systemu gospodarki zużytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym w 2009 r.* sporządzonym przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska według stanu na 31 grudnia 2009 r., do rejestru przedsiębiorców i organizacji odzysku prowadzonego przez GIOS wpisanych było 10 850 przedsiębiorców, w tym [Zużyty sprzęt... 2011, s. 24]:

- 3450 prowadzących działalność w zakresie wprowadzania sprzętu,
- 8399 prowadzących działalność w zakresie zbierania zużytego sprzętu,
- 137 prowadzących zakłady przetwarzania,
- 58 prowadzących działalność w zakresie recyklingu procesów odzysku,
- 7 prowadzących działalność w zakresie innym niż recykling procesów odzysku,
- 8 organizacji odzysku sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Najwięcej zawartych umów z wprowadzającymi sprzęt (stan na 31 grudnia 2009 r.) miała Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego Biosystem Elektrorecykling – 936, najmniej DROP Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego – 52. W przypadku pozostałych organizacji odzysku liczba zawartych umów kształtowała się następująco [Zużyty sprzęt... 2011, s. 25]:

- Auraeko Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego – 605,
- CCR RELECTRA Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego – 550,
- Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego ElektroEko – 209,
- IT Recykling Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego – 175,
- Europejska Platforma Recyklingu Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego – 141,
- Electro-System Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego – 68.

Obowiązki wynikające z ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym w 2009 r. samodzielnie realizowało 714 przedsiębiorców.

Z powyższych rozważań wynika, że skala wprowadzających i przedsiębiorstw zbierających sprzęt, prowadzących recykling jest dość duża. Każda z tych instytucji podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej.

4. Konstrukcja ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt za niewykonanie obowiązku zbierania, przetwarzania, odzysku, w tym recyklingu i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego

W ramach zabezpieczenia finansowego w ustawie o ZSEE wprowadzono obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt za niewykonanie obowiązku zbierania, przetwarzania, odzysku w tym recyklingu i unieszkodliwiania [Ustawa z 29 lipca 2005 r., art. 19 ust. 1 pkt 2]; określa ona również (§ 1) szczegółowy zakres ubezpieczenia oraz termin powstania obowiązku. Wprowadzenie ubezpieczenia ma na celu zagwarantowanie roszczeń w razie obowiązków nałożonych na wprowadzających sprzęt. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 9 marca 2006 r. w sprawie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt za niewykonanie obowiązku zbierania, przetwarzania, odzysku, w tym recyklingu, i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego nie obejmuje następujących szkód:

- 1) wyrządzonych przez ubezpieczonego po wykreśleniu z rejestru wprowadzających sprzęt, chyba że szkoda jest następstwem wykonania takiej działalności;
- 2) polegających na zapłacie kar umownych;
- 3) powstałych na skutek działań wojennych, stanu wojennego, rozruchów i zamieszek oraz ataków terroru.

Obowiązek ubezpieczenia OC powstaje w dniu:

- w którym wprowadzający sprzęt zawarł umowy z organizacją odzysku zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- w którym wygasa lub ulega rozwiązaniu umowa z organizacją odzysku zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- w którym nastąpiło otwarcie, likwidacja lub ogłoszenie upadłości organizacji odzysku zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Warto zwrócić uwagę, że ustawodawca nie wprowadził minimalnej sumy gwarancyjnej. Możemy to interpretować jako błąd lub przerzucenie ciężaru odpowiedzialności za minimalną sumę gwarancyjną na zakłady ubezpieczeń. Niestety, wprowadzone ubezpieczenie obowiązkowe dotyka obszarów mało zbadanych. Zakłady ubezpieczeń majątkowo-osobowych (dział II) nie posiadają doświadczenia w tym zakresie, trudno jest więc zaproponować jakąkolwiek wysokość minimalnej sumy gwarancyjnej.

Ważnym pojęciem z punktu widzenia zakładu ubezpieczeń jest odpowiedź na pytanie, za jakie powstałe szkody w sensie fizycznym będą wypłacane odszkodo-

wania bądź świadczenia. W myśl omawianego rozporządzenia określa się je jako „szkody wyrządzone w następstwie lub zaniechania ubezpieczonego w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej, wyrządzone w związku z niewykonaniem przez niego obowiązków” (§ 2.1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 marca 2006 r.). Przez niewykonanie obowiązku możemy rozumieć zaniechanie, a nawet złożenie zbiorowego zestawienia najbardziej wadliwie sporządzonego. Jednak ustawodawca nie rozróżnia niewykonania obowiązku od nienależytego wykonania obowiązku (z zastrzeżeniem wykonania obowiązku po terminie i niezgodnie ze stanem faktycznym, gdyż te należy uważać za powstanie nienależytego wykonania obowiązku). Poza tym jak należy traktować niewłaściwe stosowanie formularzy sprawozdawczych, a także klasyfikację danych w nich zawartych oraz złożenie ich w ustalonych terminach [Draniewicz 2011]. Powstają wątpliwości, jak należy traktować błędy rachunkowe (np. przy podawaniu ilości) czy pomyłki (np. przy stosowaniu kodów odpadów).

Rozporządzenie nie nawiązuje do szkód, które mogą powstać w wyniku nielegalnego międzynarodowego handlu użytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym [Kostecka 2007, s. 36-37] lub przemieszczania się zużytego SEE [Garczyński 2005, s. 16-17].

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, mamy do czynienia z odpowiedzialnością cywilną deliktowo-kontraktową. Dodatkowa odpowiedzialność wiąże się ze szkodami wyrządzonymi środowisku i człowiekowi. Z kolei umowy o unieszkodliwianie, recykling i odzysk nawiązują do odpowiedzialności kontraktowej. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że wprowadzenie tego ubezpieczenia wymaga:

- 1) przeszkolenia pośredników ubezpieczeniowych w zakresie interpretacji pojęć z zakresu gospodarki odpadami;
- 2) przygotowania wykazu adresowego wprowadzających sprzęt elektryczny i elektroniczny, a także adresów recyklerów i innych instytucji związanych z przetwarzaniem, odzyskiem odpadów;
- 3) przygotowanie merytoryczne likwidatorów szkód, które mogą wystąpić w tym ubezpieczeniu.

5. Obowiązki wprowadzającego sprzęt elektryczny i elektroniczny

W Rozporządzeniu Ministra Finansów ws. ubezpieczenia OC spotykamy bardzo ogólne sformułowania dotyczące szkód, jakie może spowodować wprowadzający zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny. Tak ogólne sformułowanie szkody jest niedookreślone w sensie fizycznej wykonalności i utrudnia prawidłową kalkulację składki. W tym miejscu przypomnijmy podstawowe obowiązki wprowadzającego sprzęt, które mogą mieć bezpośredni wpływ na powstanie szkody z jego strony. Zaliczamy do nich m.in.:

- informowanie użytkowników wprowadzanego sprzętu o obowiązku selektywnego zbierania zużytego sprzętu;

- informowanie użytkowników wprowadzanego sprzętu o systemie zbierania zużytego sprzętu;
- oznakowanie wprowadzanego sprzętu symbolem przekreślonego kosza, co oznaczać ma zakaz wyrzucania danego sprzętu do zwykłego kosza; oznakowanie to powinno być zamieszczone w sposób wyraźny, czytelny i trwały (rys. 1);

Rys. 1. Oznaczenie sprzętu elektrycznego i elektronicznego

- wprowadzający sprzęt ma obowiązek prowadzić publiczne kampanie edukacyjne; może go wykonywać samodzielnie (na poziomie minimum 0,1% swoich przychodów) lub za pośrednictwem organizacji odzysku sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
- wprowadzający sprzęt przeznaczony dla gospodarstw domowych jest obowiązany: zorganizować i sfinansować jego odbiór, a także dokonać jego przetworzenia i unieszkodliwienia;
- wprowadzający sprzęt inny niż dla gospodarstw domowych jest obowiązany do zorganizowania i sfinansowania zbierania, przetwarzania, odzysku, w tym recyklingu i unieszkodliwienia zużytego sprzętu pochodzącego od użytkowników innych niż gospodarstwa domowe;
- wprowadzający zobowiązany jest do osiągnięcia, zgodnie z ustawą, poziomów odzysku i recyklingu wyliczanych jako procent masy zużytego sprzętu zebranego i przekazanego do prowadzącego zakład przetwarzania (tab. 1);
- wprowadzający sprzęt jest obowiązany do zawarcia umowy z prowadzącymi zakłady przetwarzania, wpisanymi do rejestru, o zdolnościach przetwórczych umożliwiających przetworzenie zebranego zużytego sprzętu; ponadto do końca lutego każdego roku powinien sporządzić i przedłożyć Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska wykaz zakładów przetwarzania, z którymi zawarł umowę.

Nieprzestrzeżenie powyższych obowiązków może być przyczyną szkód w omawianym ubezpieczeniu. Nałożone obowiązki są w większości przypadków przestrzegane. Warto w tym miejscu pokazać skalę zbierania zużytego SEE w Polsce.

Tabela 1. Osiągnięte poziomy odzysku i recyklingu sprzętu elektrycznego i elektronicznego w Polsce w latach 2007-2011 (w tonach)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011
Masa zebranego zużytego sprzętu	27 174	56 426	108 793	112 246	143339,8
Masa przetworzonego zużytego sprzętu	25 155	49 790	101 128	103 690	151 859
Masa odpadów powstałych z zużytego sprzętu					
– poddanego recyklingowi	15 086	22 138	87 884	88 163	129054,2
– poddanego innemu niż recykling procesowi odzysku	1 539	629	1 516	303	816,1

Źródło: *Ochrona środowiska*, GUS, z lat 2009-2012.

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika dynamiczny wzrost ilości zbieranego SEE. Na przestrzeni lat 2007-2012 masa zebranego zużytego SEE wzrosła ponad 5-krotnie. Pomimo tak dużego postępu w dalszym ciągu występuje szara strefa w zakresie jego zbierania. W Polsce w 2007 r. zebrano ok. 0,7 kg, a w 2011 r. ok. 3,8 kg SEE na mieszkańca (dane z tab. 1). W 2011 r. recyklingowi poddano 3,4 kg odpadów oraz przetworzono ok. 4 kg ZSE na 1 mieszkańca Polski.

Badania przeprowadzone na terenie Wrocławia i Śląska wykazują, że nieformalni zbieracze sprzętu są coraz bardziej aktywni, a ich dzienne zarobki mogą dochodzić do 1200 zł [Żurańska-Skalny 2010, s. 23-25].

6. Próba określenia częstości szkód

Dla potrzeb kalkulacji składki konieczne jest obliczenie częstości szkód. Należy przez nią rozumieć relację liczby podmiotów, u których powstały szkody, do liczby ubezpieczonych podmiotów ogółem w danym roku kalendarzowym. Mówimy wówczas o rocznej częstości. Dla potrzeb określenia częstości szkód warto przeanalizować dane z kontroli punktów zbierania zużytego SEE, a także przedsiębiorców wprowadzających sprzęt ten do obrotu. Wszelkie niedociągnięcia skutkują wzrostem składki ubezpieczeniowej.

Z badań przeprowadzonych w 2008 r. wynika, że z 543 podmiotów wprowadzających sprzęt u 31 wykryto wiele nieprawidłowości. W 14 najdrastyczniejszych przypadkach nałożono mandaty karne [Olszaniecki 2009, s. 46-47]. Do najbardziej typowych naruszeń prawa należą braki:

- prawidłowego oznakowania (23%),
- prawidłowej ewidencji (13%),
- przeglądów szczelności (20%),
- eliminowania emisji substancji zubożających warstwę ozonową (SZWO; 4%),
- opłat za emisję SZWO (8%),
- karty urządzenia,

- odpowiedniego świadectwa kwalifikacji,
- odpowiedniej obsługi technicznej,
- nieprzekazywania ewidencji do BOWIK.

Niestety, nie dysponujemy nowszymi danymi statystycznymi przeprowadzonymi przez GIOS. W innych kontrolach stwierdzono: w nielegalnych miejscach demontaż, handel zaświadczeniami potwierdzającymi odzysk lub recykling odpadów bez ich faktycznego przekazywania i udokumentowania. W 2008 r. GIOS rozwiązał umowę i skreślił z rejestru 76 przedsiębiorców. Kontrole wykazały liczne błędy w sprawozdaniach i aktualizacjach rejestrów wynikające z modyfikacji danych [Tomczak 2009, s. 48]. Biorąc pod uwagę dane z 2008 r., możemy podstawową częstość szkód określić jako relację liczby przedsiębiorców ukaranych do liczby ogółem przedsiębiorców, czyli $\frac{14}{546} = 0,0256$.

Ostatecznie stopę składki brutto można określić jako:

$$S = \frac{P_o \prod_{i=1}^n (1 + P_i)}{1 - 0,28},$$

gdzie: P_o – stopa składki podstawowa ($P_o = 0,0256$); 0,28 – udział kosztów działalności ubezpieczeniowej w składce przypisanej; $P_i > 0$ dla zwwyżek stopy składek, $0 < P_i < 1$ dla zniżek stopy składek.

Zwyzkami stopy składek mogą być udziały procentowe wynikające z naruszeń prawa, np. za brak szczelności zwwyżka 20%, czyli $P_i = 0,2$, zatem czynnik wyniesie 1,2. Zniżki stopy składek mogą dotyczyć bezszkodowej działalności wprowadzającego sprzęt elektryczny, np. za pierwszy rok 10%, czyli 0,1, czynnik (1–0,1). Przemnażając częstości szkód brutto przez minimalną sumę gwarancyjną uzyskujemy składkę przypisaną.

7. Podsumowanie i wnioski

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że problematyka gospodarowania odpadami charakteryzuje się swoistą specyfiką. W artykule podejmowano jedynie problematykę odpadów SEE. Wprowadzenie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt elektryczny i elektroniczny nasuwa następujące wnioski:

- wymusza konieczność zagospodarowania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- rozkłada ciężar szkód na wszystkich ubezpieczonych,
- chroni ubezpieczonych, poszkodowanych i środowisko przyrodnicze.

Praca nie wyczerpała problematyki, lecz jedynie ją zasygnalizowała, konieczne zatem są dalsze badania w tym zakresie. Powinny one pójść w kierunku ogranicze-

nia szarej strefy w zakresie zbierania zużytego SEE. Również konieczna jest obserwacja szkodowości na szczeblu zakładów ubezpieczeń.

Literatura

- Dobrzyński M., *Nowa ustawa o ozonowa*, „Recykling” 2005, nr 5.
- Draniewicz B., *Kary pieniężne w ustawie o odpadach*, cz. II, „Recykling” 2011, nr 5.
- Draniewicz B., *Koszty gospodarowania odpadami*, „Recykling” 2009, nr 12.
- Draniewicz B., *Sprzęt przeznaczony dla gospodarstw domowych*, „Recykling” 2010, nr 6.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (WEEE).
- Dyrektywa nr 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (WEEE).
- Dzierżanowski A., *Nowe unijne regulacje prawne w zakresie sprzętu elektrycznego i elektronicznego*, „Chłodnictwo” 2012, nr 7-8.
- Garczyński W., *Transgraniczne przemieszczanie się odpadów*, „Recykling” 2005, nr 6.
- Konecki W., *Kurtyna w górę... ZSEE*, „Recykling” 2008, nr 7-8.
- Kostecka A., *Międzynarodowy handel ZSEE*, „Recykling” 2007, nr 4.
- Kozłowski J., Lewandowski D. i inni, *Zbiórka odpadów elektrycznych i elektronicznych*, „Recykling” 2010, nr 12.
- Majewska K., *5 lecie ustawy o ZSEE*, „Recykling” 2010, nr 7-8.
- Ochrona środowiska*, GUS, Warszawa 2009-2012.
- Olszaniecki P., *Substancje zubożające warstwę ozonową w ZSEE – aspekty prawne i praktyczne*, „Recykling” 2009, nr 11.
- Otto P., *Rynek AGD rośnie. Zyskują niektórzy*, Dziennik „Gazeta Prawna” 3.01.2013.
- Poławowicz K., *Teoria czy postęp*, „Recykling” 2009, nr 2.
- Rosiak-Tatulińska A., *Odpady z zabezpieczeń antykradzieżowych*, „Recykling” 2011, nr 6.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 9 marca 2006 r. w sprawie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wprowadzającego sprzęt za niewykonanie obowiązku zbierania, przetwarzania, odzysku, w tym recyklingu, i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, DzU z 2006, nr 46, poz. 332.
- Sadowski A., *Logistyka zwrotna w modelowaniu systemu recyklingu pojazdów*, „Recykling” 2006, nr 7-8.
- Tomczak M., *ZSEE w 2008*, „Recykling” 2009, nr 4.
- Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową, DzU 2004, nr 121, poz. 1263.
- Ustawa z 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym, DzU 2005, nr 180, poz. 1495, z późn. zm.; nowelizacja 21 listopada 2008 r., DzU nr 223, poz. 1464.
- Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny. Aspekty funkcjonowania systemu zagospodarowania ZSEE w Polsce i innych krajach europejskich oraz wybrane technologie przetwarzania odpadów elektrycznych i elektronicznych*, publikacja przygotowana w ramach realizacji projektu „Polsko-norweskie partnerstwo na rzecz transferu wiedzy w zakresie zagospodarowania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem województw: mazowieckiego i śląskiego”, Warszawa 2011.
- Żurańska-Skalny M., *Odpady wielkogabarytowe i ZSEE*, „Recykling” 2010, nr 6.

LIABILITY INSURANCE OF COMPANIES INTRODUCING ELECTRICAL AND ELECTRONIC EQUIPMENT

Summary: In accordance with EU Directive 2002/96/EC, states have the duty to collect, retrieve, recycle and manage the waste recovered. In line with this obligation there is liability insurance of a company introducing electrical and electronic equipment. The articles discuss legal status and its changes in waste management as well as the present scale of enterprises involved in the introduction of electric and electronic equipment. We discuss the construction of liability, its insurance, pros and cons, and make an attempt to calculate the contribution rate.

Keywords: liability insurance introducing electrical and electronic equipment, contribution rate.